עין משפט נר מצוה

ר"מ

קלט א ב מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה א:

קם ג מיי' פ"ח מהל' ע"ז הל' ב ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג לאוין א טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ד וסי' קמה סעיף ח:

מבנה

מתחך בעפר הוא? אמר רב פפא הכא בחטאת העוף עסקינן דכולהו בהדי הדדי קאתי, מכדי רב הונא כמאן אמרה לשמעתיה כעולא, ועולא מעשה כל דהו קאמר, אלא *באומר בגמר זביחה הוא עובדה, אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח? אלא אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הכא במאי עסקינן כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דכולהו בהדי הדדי קאתיין, אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן אחד לא הויא חטאת תיובתיה מאי מעשה מעשה רבה, ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חברו לא הויא חטאת תיובתיה מאי טעמא דידיה מצי אסר, דחבריה לא מצי אסר, פשיטא? מהו דתימא כיון דקני ליה לכפרה, כדידיה דמיא, קמ"ל. (נעץ סימן) רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי *אין אדם אוסר דבר שאין שלו מיתיבי השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואוקמינן בחטאת העוף ובחצי קנה פגום, טעמא דחטאת העוף הוא דכולהו בהדי הדדי קאתיין אבל

אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח. לפירוש שני שבקונטרס דלרב הונא פריך ו) [דאי] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט חטאת לאפוקי שלמים שהם שלו נ"ל דסבר השתא דאתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן דלרבנן לא חשיב שום זבח שלו כדמוכח בזבחים בפ' בתרא (דף קיד.) דפריך בשלמא רובע שהקדישו ולבסוף רבעו אלא מוקצה ונעבד היכי משכחת לה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשני בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור ומיהו קשה לפירוש זה דבסמוך פריך מההיא ברייתא לרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ודייק מדאוקמינן בחטאת העוף טעמא דחטאת העוף אבל זבח אחר לא ומאי קושיא הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ושמא מתחלה ניחא ליה בחטאת בהמה כל כמה דלא אסיק אדעתיה שינויא דחטאת העוף ובחצי קנה פגום אבל לסוף מסתבר ליה שינויא דחטאת העוף דאי בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ה"נ למנקט עולה כדפי' בקונט': **לא** הויא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה. תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא ז) להקשות על רב הונא מדקדק לאשמועינן זבח א"כ היכי מצי למימר מעשה רבה הא ע"כ מדנקט חטאת דייקינן מיניה סייעתא לרב הונא דמעשה כל דהו ושמא יש לומר דהא דנקט חטאת לאשמועינן דאע"ג דקניא ליה לכפרה אפ"ה לא חשיב כדידיה לאוסרה במעשה כל דהו: **רב** נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמס' ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נד.) אמילתיה דעולא דלעיל דאמר להו רב נחמן אמרו ליה לעולא כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל לאו משום דסבר כרב הונא אלא כלומר לא הודעתם שום חידוש שכבר השמיענו זה רב הונא ואם תאמר בעובדא (ע"ז דף מ:*) דעל עובד כוכבים לחנותא והוה חמרא בדוולא שדא ביה עובד כוכבים ידא ושיכשך ביה ואתא מריה דחמרא ושקליה בריתחיה ושדייה לדנא וגרסינן התם איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בהנאה אמאי אסריה והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו ולמסקנא דקאמר אפילו למ"ד אוסר א"ה דבר שאינו שלו הני מילי עובד כוכבים ורב נחמן מצי סבר כתנא קמא ניחא אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כר"י (ה) ולא כתנא קמא קשה:

כיון

מתחך בעפר הוא. דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא והו לא מחייב עליה משום שחוטי חוץ *ואע"ג דאמרינן בפירקין (לעיל דף כט:) שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ליכא למימר דבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודת כוכבים ושחיטת חוץ דכי אמרינן א) (א) סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעזרה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל הכא דסימן שני לא אשתחיט כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לאו שם שחיטה עליה ולענין שבת דחיוביה ב) אנטילת נשמה הוא דמחייב אע"ג דלאו שחיטה היא וכן משום עבודת כוכבים דשחיטת עבודת כוכבים היא אבל לענין שחוטי חוץ לאו שחיטת קדשים היא: הכא בחטאת העוף עסקינן. דמליקתה בסימן אחד בפ"ק (לעיל דף כא.) וחיוב שחיטתה דידיה נמי בחוץ בסימן אחד דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב והמולקו בחוץ פטור כדתנן בזבחים בפרק השוחט והמעלה (דף קז.) ויליף מאו אשר ישחט לרבות את העוף: דכולהו ג) (בהדי) הדדי. דכיון דשם עבודת כוכבים לא חייל עד גמר סימן אישתכח דכולה שחיטה בקדשים הואי: ועולא מעשה כל דהו קאמר. דכיון דאמר רב הונא סימן אחד ואסמכא למילתיה אדעולא אשמועינן רב הונא דעולא מעשה כל דהו קאמר דהא סימן אחד בשחיטת עבודת כוכבים לאו גמר מעשה הוא הלכך ע"כ סימן אחד דרב הונא לאו דוקא דהוא הדין לחצי סימן ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה (ב) דמכי שחיט בה פורתא פקע שם קדשים מינה וחיוב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן וחיתוך עפר הוא: אלא. אפילו בחטאת בהמה מתוקמא ובאומר הריני רוצה לעבוד עבודת כוכבים בשחיטה זו עד שתגמר ד) דהשתא לא פקע שם (ג) זבחים עד גמר זביחה ומתחייב בכולהו: אי הכי. דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה: מאי איריא חטאת. דנקט ליתני השוחט את הזבח דמשמע כל זבחים ומדנקט חטאת דאיתיה נמי בעוף שמע מינה בחטאת העוף קאי ועולה לא מצי למינקט משום דעולת העוף בעי שני סימנין ולאו באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאי איט עובדה אלא בגמר זביחה אמאי איכפל לאשמועינן עוף, בבהמה נמי חייל, והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה דכי מדלית רב הונא מהכא ותימה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה איכא למיפרך נמי מאי שנא חטאת דנקט, אלא הכי קפריך אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא מאי שנא עוף אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא: אלא אמר מר זוטרא. הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא ומש"ה נקט חטאת העוף דהכשרו בסימן אחד דאי תנא זבח ליכא לחוביה בשחיטת חוץ משום דמיתסר בתחילת שחיטה ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא אבל בעוף משכחת שלש חטאות וכגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא ה) דמתכשר בפנים ומחייב עליה משום שחיטת חוץ וחיוב חוץ ומעשה כל דהו דעבודת כוכבים ונטילת נשמה דשבת בהדי הדדי אתו: אי לאו דאמר רב הונא (כו') סימן אחד. ואסהיד אדעולא דמעשה כל דהו אמר: לא הויא חטאת תיובתיה. דעולא מרישא כי הוה ס"ד דבבהמה קאי, דאיכא למימר מעשה רבה קאמר עולא דהיינו גמר מעשה: אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו. ואפילו הוה אמר מעשה כל דהו אסר, בבהמתו: לא הויא חטאת תיובתיה. אפילו כדהוה ס"ד ברישא דבבהמה קאי: דחבריה לא מצי אסר. והאי חטאת דכהנים הוא: דקני ליה לכפרה. שהבעלים מתכפרין בה. נ"ל אי הכי דבגמר זביחה הוא עובדה מאי איריא חטאת דמשמע דאיכפל תנא לאשמועינן מידי דלית ליה חלק בו שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה לכהנים ליתני זבח דלישתמע אפילו שלמים שהן שלו מחייב שלש חטאות דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה ומדנקט חטאת ש"מ בעובד עבודת כוכבים בתחלת שחיטה קאמר ומשום טעמא דחטאת אינו שלו ולא מצי אסר במעשה זוטא דאילו שלמים הוה אסר במעשה זוטא ומ"מ לרב הונא קשיא דהא מדנקט חטאת ש"מ טעמא דתנא משום דדבר שאינו שלו לא אסר אלא אמר מר זוטרא לעולם בעובד בתחלת זביחה ולא תיקשי לרב הונא דהכא בחטאת העוף קאי ובחצי קנה פגום דבההוא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ והיינו דנקט חטאת משום דאיתא בעוף ועולה לא מצי למינקט משום דאפילו בעוף בעיא שני סימנין: לא הויא חטאת תיובתיה. דמאי מעשה דעולא מעשה רבה ולא הוה מילטריך ליה לאוקמי בחטאת העוף דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח משום דאילו שלמים כיון דדידיה נינהו הוו מיתסרי במעשה כל דהו וליכא חיוב שחיטת חוץ אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה דאיכא מעשה רבה ולשון זה נראה בעיני דהכי מסתבר לישנא דתלמודא דלרב הונא לאודויי קמותיב: דחבריה לא מצי אסר. במעשה כל דהו והכי תנא חטאת דכהנים היא דאילו שלמים דידיה נינהו ומיתסרי במעשה כל דהו: כדידיה דמיא. ולפ"ה קתני דלא מיתסר: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אפילו בגמר מעשה ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא דא"כ לא הוי מנסך תיובתייהו דהא מעשה גמור הוא ולקמן מותיב להו ממנסך: ואוקימנא. על כורחין בחטאת העוף מדלא תנא זבח ואע"פ דלהכך רבנן לא מצי למיתני זבח דכיון דשלמים דידיה נינהו הוו מיתסרי בתחלת (ד) חתיכה והו ליכא חיוב שחיטת חוץ וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו ולא מיתסר ולא פקע שם קדשים מיניה אפילו הכי מדלא נקט עולה דשכיח ולא הוי כמו דידיה ונקט חטאת למידי דאיתיה בעוף בסימן אחד ודלי טעמא משום סימן אחד דעוף הוא ובחצי קנה פגום כדאמרן:

אבל

מסורת הש"ס

עיין רש"א

[כתובות לד וש"נ]

עיין רש"א

[יבמות פג]

[ע"ש תוס' מ. סד"ה איקלע]

שיטה מקובצת

א] דכי אמרי' בסימן א' מחייב: ב] ולענין שבת דחיובי' בחבורה בעלמא או בנטילת נשמה: ג] דכולהו בהדדי אתו דכיון דשם עבודת כוכבים: ד] דהשתא לא פקע שם קדשים עד גמר זביחה: ה] והוסיף עליו כל שהוא דבהאי כל שהוא מתכשר בפנים: ו] לפי' שני שבקונטרס דלרב הונא פריך דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואתי שפיר תקם חטאת: ז] תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא בא להקשות על רב הונא לישמעינן זבח א"כ היכי מצי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתחך וכו' בסימן א' מחייב: (ב) ד"ה ועולא וכו' דמכי שחיט: (ג) ד"ה אלא אפי' וכו' לא פקע שם קדשים מינה עד גמר: (ד) ד"ה ואוקימנא וכו' בתחלת שחיטה והו ליכא: (ה) תוס' ד"ה רב נחמן וכו' כר"י בן בתירא ולא כת"ק:

רבינו גרשום

הכא בחטאת העוף עסקינן דכולהו בהדי הדדי קא אתיין. כלומר דחטאת העוף ניתר בסימן אחד ולפיכך חייב שלש חטאות: עולא מעשה כל דהו קאמר. כלומר אפי' מוקמת לה בחטאת העוף תקשי לך משחוטי חוץ וכו' שכיון דשחט בה כל שהוא מסימן אסרה ואידך מתחך בעפר הוא: אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדת מאי אריא דאוקי ליה בחטאת העוף אפילו שלמים נמי שאינו ניתר אלא בב' סימנין מצי לאוקמי באומר בגמר זביחה הוא עובדת דכולהו בהדדי קאתיין: אלא אמר רב זוטרא כו'. הכא במאי עסקינן כגון שהיה (לה) חצי קנה פגום כו'. כלומר לא תוקים אלא בחטאת העוף דכולהו בהדי הדדי קאתי ולא תוקי כגון שאמר בגמר זביחה הוא עובדה אלא כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא תמרו דבאותו משהו שאסרו חשובה (מליקה) [שחיטה] והוה מתקבל בפנים וכולהו בהדי הדדי קא אתיין ולפיכך חייב ג' חטאות: אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן א' כו'. כלומר אי הוה אמר בסתם היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה אסרה לא הויא חטאת תיובתיה דהוה אמרי' עולא לא הוה סבר דאסרה עד שיעשה בה מעשה רבה כו'. כלומר עד שישחטנה כולה דאתיין כולהו בהדי הדדי והוא סבר לה כעולא: ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו

לא הויא כו'. כלומר אי [הוה אמר] רב הונא היתה בהמתו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה לא הויא חטאת תיובתיה מ"ט דלא הוה מצי למיסר אשחוטי חוץ לא ליחייב דכהן לא מצי אסר בהמת של ישראל דלאו דידיה הוא אבל כיון דאמר והיתה בהמת חבירו רבוצה לפיכך הוי חטאת תיובתיה: פשיטא (מהו דתימא). כלומר דאי לא אמר בהמת חבירו דלא הויא חטאת תיובתיה דכהן לא מצי אסר דלאו דידיה: מהו